

Síntesi de les conclusions relatives als treballs del Taller 2: Estudis de cas sobre la gestió de la diversitat lingüística a les comunitats urbanes, semiurbanes i rurals

Observació general

A causa de l'abundància de situacions específiques i particulars identificades en els diferents casos presentats en el marc del taller, es va considerar oportú aplegar les dades recollides i seleccionar-les **en funció del seu valor utilitari** per al conjunt dels participants. En conseqüència, la present síntesi intentarà **retre compte de tot el que es pot utilitzar i explotar en contextos diferenciats** i tan sols donarà una importància secundària a tot allò que resulta massa específic i singular.

Aquesta síntesi correspon a catorze exposicions sobre les situacions sociolingüístiques i socioeducatives que prevalen als diversos països representats. Els noms dels ponents, així com el títol de la seva comunicació, es troben en el tríptic del programa general del congrés.

Punt 1

Una de les primeres lliçons que es poden treure de les comunicacions presentades és que el problema de la planificació lingüística en zones urbanes no es planteja en els mateixos termes en el conjunt de països representats.

Efectivament no hi cap comparació possible entre l'agudesesa del problema tal com s'identifica als països europeus i com s'imposa, per exemple, a molts països africans.

La necessitat dels estats africans de disposar d'un cos de funcionaris el més homogeni possible implica la necessitat d'agrupar als centres urbans funcionaris i agents d'ètnies diverses. D'aquí se'n desprén que la composició de les aules a les escoles africanes presenta grans disparitats lingüístiques. Això vol dir que, en el cas que una llengua africana sigui la llengua d'ensenyament, no tots els alumnes tenen el mateix estatut davant d'aquesta llengua d'ensenyament. També vol dir que no tots els professors originaris de zones lingüístiques diferenciades tenen el mateix domini de la llengua materna.

Quines son les implicacions pedagògiques i didàctiques concretes d'aquesta situació?

- 1.1 Primer fer un cens dels diferents estatuts de l'alumnat davant de la llengua ensenyada (això va més enllà del marc africà).
- 1.2 Elaborar elements metodològics adaptats als diferents casos identificats.
- 1.3 Elaborar manuals i guies pels docents que corresponguin a les situacions reals a les aules.
- 1.4 Adaptar els programes de formació dels docents i dels futurs docents (formació inicial i permanent) per tal d'optimitzar l'explotació d'aquests materials pedagògics i per adaptar la pedagogia a les situacions reals trobades.
- 1.5 Aplicar **efectivament** aquests programes de formació inicial i permanent: això exigeix prèviament la formació de formadors de formadors.

Punt 2

Una altra lliçó important és que el recurs a les llengües maternes (fins i tot minoritàries) és una obligació que resulta no només d'imperatius culturals, econòmics o altres, sinó que és també una obligació d'ordre essencialment psicopedagògic en la mesura en què la llengua materna és l'única que afavoreix la transició entre el medi i l'escola, i que permet continuar adquirint uns primers aprenentatges que obren l'accés als sabers, als "saber-fer" i als "saber-estar", que són els objectius de l'educació.

Quines són les implicacions pedagògiques i didàctiques concretes d'aquesta situació ?

- 2.1 La necessitat de donar als infants l'ús d'una llengua de comunicació estesa no pot en cap cas ser un pretext per suprimir el dret de l'infant a utilitzar la seva llengua materna a l'escola.
- 2.2 Els responsables educatius tenen l'obligació de donar a les llengües maternes (fins i tot minoritàries) un estatut legal en els programes oficials d'ensenyament i de formació.
- 2.3 Qualsevol reforma en el sentit indicat s'ha d'acompanyar d'una campanya de sensibilització a tots els nivells de la població que vetlli perquè les classes socioprofessionals afavorides (sovint hostils a les llengües maternes minoritàries) respectin els programes nacionals oficials que obren l'escola a les llengües maternes dels infants.
- 2.4 És indispensable preveure un esquema director de planificació lingüística que inclogui mesures d'acompanyament engrescadores i motivants (com ara tenir en compte els coneixements de les llengües maternes en els exàmens i concursos i en el reclutament professional) i que prevegin «passarel·les» entre un tipus d'ensenyament i un altre.

Punt 3

Una altra idea-força es va imposar al grup: el respecte de la diversitat lingüística, és a dir el respecte de totes les llengües maternes siguin minoritàries o no, permet evitar els

conflictes motivats pel menyspreu obert dels estats envers una determinada part dels locutors.

Tots els participants van acordar que el rebuig d'una llengua materna a l'interior d'un Estat genera rancor i desconfiança, i tard o d'hora acaba provocant conflictes violents.

L'exclusió de les llengües maternes del recinte escolar crea una frustració i un traumatisme que generen un conflicte intern en l'individu, el qual desemboca sempre en un conflicte extern perquè, com és possible estar en pau amb els altres si no s'està en pau amb un mateix?

Aquesta idea ens va semblar fonamental perquè està a la base de tota la filosofia Linguapax, que consisteix a crear les condicions de la pau gràcies al respecte de totes les llengües, siguin minoritàries o no.

Quines són les implicacions pedagògiques i didàctiques concretes d'aquesta situació?

3.1 En tant que ciutadans, presentar a les autoritats superiors la qüestió de les llengües com un element de la pau social.

3.2 Demanar a aquestes autoritats que prevegin el component lingüístic com un component destacat del seu programa de pau social.

3.3 Fer que la població en conjunt sigui conscient que, ben lluny de sembrar els gèrmens d'un conflicte, la promoció de la diversitat lingüística a escala nacional garanteix la pau social i el desenvolupament socioeconòmic, i permet assolir el desenvolupament humà sostenible.

Punt 4

La introducció de les llengües maternes en un sistema educatiu exigeix unes condicions de recerca aplicada mínima en els àmbits lingüístic, didàctic, psicopedagògic i sociolingüístic, però l'estat d'incompliment de la recerca no pot de cap manera justificar l'ajornament constant de la reforma sota el pretext que aquesta recerca no és exhaustiva ni acabada.

Quines són les implicacions pedagògiques i didàctiques concretes d'aquesta situació?

4.1 Els grups de creadors i redactors de manuals escolars en les llengües maternes poden iniciar la seva tasca encara que tots els instruments normatius relatius als textos (gramàtica, vocabulari, ortografia) no estiguin encara disponibles.

4.2. Les fases exploratòries i experimentals de la reforma es poden iniciar abans de tenir totes les eines didàctiques desitjables.

4.3 Tanmateix, la fase de sensibilització i de motivació a l'ensenyament de les llengües maternes fins ara excloses dels programes escolars continua sent una condició prèvia i un imperatiu.

Conclusió

Com a conclusió, a més de les idees prèviament exposades, dues idees han retingut l'atenció dels participants:

1. És veritablement urgent que els estats defineixin una política lingüística clara i coherent en els seus sistemes educatius.

Efectivament, es considera totalment incoherent el fet de lloar la promoció de les llengües associades fora del territori i alhora negar-se a reconèixer com a llengües associades les llengües minoritàries del propi país.

2. També és evident que és una condició necessària recórrer a la cooperació internacional en l'àmbit de la promoció des llengües maternes.

En aquest sentit, tothom és ben conscient que les organitzacions internacionals, com ara la UNESCO, han de continuar els seus esforços en favor de la promoció de les llengües maternes, sobretot les més febles. En relació a aquest punt, l'Institut Linguapax és portador de grans esperances.